

helyébe. Nem szolgálhat neki sem életünk, sem gondolkodásunk. Különb-
ben istentelenekké és szeretetlenekké válnánk. Anyagi javaink nem
maradhatnak a nyers élvezetek és a szívtelen hatalmaskodás eszközei.
Egyszerűbben: mind a gazdagság, mind a szegénység állapotában őriz-
nem kell istengyermeki és emberi méltóságomat. Vagyonhalmozással ne
váljak felelőssé mások nincstelenségéért! Bár erre – őszintén megvallom
– igen nagy kísértést érzek, Uram. Segítséged nélkül nem hiszem, hogy a
helyes egyensúlyt megtarthatom manapság. – Mire ügyeljek hát? Mire
intsem testvéreimet?

"Azt mondom nektek: Ne aggódjatok életetek miatt, hogy mit esztek
vagy mit isztok, sem testetek miatt, hogy mibe öltöztök... Elsősorban Isten
országát és annak igazságát keressétek, s ezeket mind megkapjátok" Mt
6,25-33)!

Nagyon igazad van, Uram! Bőrömon tapasztaltam. Szeretnélek Téged
első helyre helyezni életemben. Melléd a szellemieket, a lelkieket: az emb-
ert, a testvérek javát. Törekedni fogok inkább az igazság, mint a pénz
birtoklására. Segíts, hogy igazságos lehessen az anyagiak használatában.
Közeledhessem az ókeresztények szellemi színvonalához: "A hívek mind
összetartottak és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták s az
árát szétosztották azok közt, akik szükségét szenvedtek... Dicsőítették Is-
tent, és az egész nép szerette őket" (ApCsel 2,44k.47). Bármeddig is
jussak ezen az úton, Uram, vezessen szereteted ereje. Hisz a böjt, az ala-
mizsnálkodás, a testvérek támogatása... nem más, mint a szabadság gya-
korlása. Erre viszont csak Jézus Krisztus gazdagsága képesít. Jól odafigy-
yelek tehát, amikor a szentmisében mondjuk: "Óáltala, Óvele és
Obenne!"

Adalbertus

SZENT ISTVÁN KIRÁLY EMLÉKEI AUSZTRIÁBAN – II.

Tanulmányunk első részében (l. 78. Szolgálat) a kismartoni egyház-
megye területén (Burgenland) végzett gyűjtő munkánkról számoltunk be.
A második rész Ausztria egyéb területeire vezet el bennünket, anélkül,
hogy teljességre törekednénk.

Németóvár (Deutsch-Altenburg)

A község északkeleti határában, a dévényi kapu szomszédságában
fekvő emelkedés ormán, közel ezer éve áll Alsó-Ausztriának a Mária
tiszteletére emelt egyik legszebb temploma. A történeti hagyomány és a
legenda egyaránt első királyunk alapításának tartja, és a magyarországi
Műemlékek Orsz. Bizottsága is mindenkor mint magyar vonatkozású em-
léket könyvelte el. A templomot az oklevelek már 1020 előtt említik; épí-
tésének befejezését pedig a plébánia története 1028-ra teszi. A mostani

háromhajós román pillér-bazilika épületet a XIII. század elején, szabályos kváderkövekből emelték. A csúcsíves tornyot pedig a XIV. században. A szentélyt ugyanennek a századnak két utolsó évtizedében, a bécsi Szent István székesegyház építómesterének, a klosterneuburgi Knab Mihálynak a tervei szerint készítették. – Az 1896-1906 között végzett általános megújítás sok újgótikus díszítőelemmel gazdagította az épületet.

A templomnak Szent István Mária képet ajándékozott, amelyről az 1700-as években a következő feljegyzés készült: Teutsch-Altenburg, ein uraltes, gross, wundertätiges Gnadenbildnis, welches vor 700 Jahren von dem heiligen Stephan, ersten christlichen König in Hungarn, in dasigen von ihm erbauten Kirche zur Verehrung aufgestellt worden (Németóvár; ősrégi, nagy, csodatevő kegykép, amelyet 700 évvel ezelőtt Szent István, az első keresztény magyar király tisztelet céljából állított fel a tőle épített templomban). Ezt a jelentést Kollonich Zsigmond volt váci püspök, első bécsi érsek 1735. szept. 17-én kapta B. Gudenus dómkanonoktól, aki a németóvári templomban végzett hivatalos látogatást. Az érseki biztos szerint a templomban tisztelt Mária képet a hívek nagy sokasága kereste föl.

A kegyképet az egyik háborús veszélyben a lajtahídi bencések kolostorában rejtették el, de ennek feloszlátásakor, II. József idejében, nyoma veszett. A mai kegyképet az eredetinek 1586-ban készült másolata alapján festették. A trónon ülő Szűz – fején a szentistváni koronával, kezében a jogarral – felénk nyújtja az ölében álló Kisdedet.

A baloldali mellékhajó oltárképét a mélyen vallásos országbíró, gr. Koháry István 1726-ban ajándékozta. A festmény Szent Istvánt ábrázolja, amint koronázó palástban, térdenállva a németóvári templom modelljét felajánlja Máriának. Jobbra fia, Imre herceg áll a magyar címerrel, bíborpárnán pedig a magyar szentkorona.

A második török hadjárat után főleg a pozsonyi magyarok buzgósa élesztette föl a régi hagyományt. Ők aug. 20-án, a nyugatmagyarországi horvátok pedig aug. 15-én keresték fel a zarándokhelyet. Hozzájuk csatlakozik a bécsi magyar egyházköztség is. – 1956-ban sor került az I. világháborúban elpusztult színes üvegablakok pótlására. A műemlékvédő bizottság Deéd Ferenc magyar származású festőt kérte fel erre a munkára. A román és gót ablakok változatos sorában az északi oldal középső festménye vonja magára figyelmünket: Szent István országfelajánlásának jelenete. 1957-ben készült el, és a bécsi magyar katolikusok ajándéka.

Néhány osztrák kolostori emlék

Szent István külföldi összeköttetéseiben nem szorítkozott csupán a vele rokonságban álló bajor hercegség területére. Személyes útjai során eljutott Salzburgba is, ahol – feleségével együtt – felvették a megújult szellemű Szent Péter bencés apátság rendi imaközösségébe. Az apátság könyvtárában őrzött kéziratos könyv 1004-ben kezdett újabb részének

első oldalán, a német-római császárok és a bajor hercegek neve után a következő bejegyzés áll: Stephanus rex Ungarorum, Kysela regina eiusdem uxor (István a magyarok királya; Gizella királyné, a felesége).

Osztrák kolostor őrizte meg Szent István életrajzának két legrégebb kéziratát: a Nagylegendát 1077-ből, és a Kislegendát, amely 1109 után keletkezett. A stájerországi Admont apátság évszázadokig birtokolta István királyunk II. Törvénykönyvének legkorábbi átiratát. A Szent Király legrégebb festett ábrázolása pedig a Bécsi Képes Krónikában található, amely 1360 körül készült. Szent István vértanú koronát nyújt a leendő király édesanyjának, aki ölében tartja gloriólás gyermekét. A mű illusztrátora még 3 egyes képet festett Szent Istvánról, valamint 8 jelenetet életéből.

Emlékek Szent István királyról Bécsben

Szent István életében egybeolvadnak uralkodói képességei és keresztény erényei. Megtapasztalta ezt II. Konrád német-római császár, amikor erős sereggel tört hazánkra, hogy hűbéri hódolatra kényszerítse a magyarokat. A császár szégyenletes kudarcot vallott és az üldözött magyar csapatok Bécs várába hatoltak: a mai Szent Ruppert templom környékén ejtették foglyul az utolsó ellenállókat. A Bécsset is legyőző Szent Király emléke ugyan Budán látható, a Halászbástya déli udvarán. A Strobl Alajostól emelt lovasszobor márványtalapzatának egyik oldalán a dombormű a Bécs meghódolását fogadó Szent Királyt ábrázolja. De az osztrák történészek véleménye szerint nem maradt teljesen nyom nélkül Szent István bécsi uralma (1031-1038). Az egykori római vártól délkeletre eső területen szálláshelyet teremtett a magyar kereskedőknek, amely később a "magyar előváros" nevet kapta. A várfalakon kívül, a mai dóm helyén fatemplomot építtetett védőszentje, Szent István vértanú tiszteletére és a letelepült vagy átutazó magyar kereskedők lelkipásztori gondozására. Feltehető, hogy a befolyása alá eső egyéb területeken is szervezett plébániákat és emeltetett templomokat, de ezek azonosítása, pontos adatok hiányában, ezideig még nem lehetséges.

Az első vértanúról elnevezett bécsi Szent István domban őrzik – árpádházi Szent Erzsébet és Szent László király ereklyéin kívül – Szent István királynak külföldre került legbecsesebb ereklyéjét. A művészi kivitelű ereklyetartóba foglalt karcsont-ereklye ajándékozási évét nem ismerjük. Lehet, hogy Nagy Lajos adományozta, de valószínűbb, hogy Albert magyar király özvegye, Erzsébet, Zsigmond császár és király leánya hozta ide magával kalandos úton. V. (Posthumus) László meghagyta az ereklyét a bécsi káptalan birtokában.

Az ereklyetartót többször cserélték a háborús ezüst-beszolgáltatások miatt. A dóm kincseiről először készített nyomtatott és illusztrált leltár, 1502-ben, toronyszerű monstranciában mutatja az ereklyét. 1847-ben Dr. Salzbacher dómkanonok, kincstárőr – a többi ereklyével együtt – a vizitá-

ciós apácák bécsi kolostorába vitette Szent István karcsontját, hogy gondoskodjanak méltó foglalatról. Françoise Berchet, francia származású novíciusmesternő piros bársonypárnára erősítette az ereklyét és gyöngyökből összeállított koronával, karddal és jogarral díszítve ovális kristályüvegbe illesztette. Maga a tartó diófából készült szekrény formájú volt.

A csontereklye mai tartója az 1890-es évek elejéről származik, amelyet Dr. Hermann Zschokke, az ereklyekápolna őre s későbbi segédpüspök kérésére Julius Hermann tervezett s Franz Pawlas ötvösművész kivitelezett. Az aranyozott bronzból készült szekrény tetején a magyar szent koronának stilizált mása látható. A kb. 25 kilós reliquiárium befelé ívelt lábakon nyugszik, hullámos cirádák és kagylómotívumok díszítik, amelyek közepében kisebb-nagyobb színes üveggolyók vannak; a lesímított szegélyeken pedig virágfüzerek. Magán a csontereklyén megőrizték az 1848-ból származó díszeket, a felírással együtt: De brachio S. Stephani Hungariae Regis (Szent Istvánnak, Magyarország királyának karjából).

Az ereklyék emeleti kápolnája alatti, Szent Kereszt kápolnában őrizték az ismeretlen osztrák festőtől származó olajfestményt Szent Királyunkról. A dóm északi mellékhajójában áll az ún. bécsújhelyi (Wiener Neustadt-i) szárnyas oltár, amely III. Frigyes császár ajándékeként készült a karintiai Viktring cisztercita kolostorának. A 370x137 cm nagy, kétszeresen behajtható szárnyakon 72 szent képét láthatjuk. A baloldali tábla külső felületén a három magyar szent: István és László királyok, valamint Imre herceg, díszes ruhákban.

Bécs másik jelentős egyházi épülete a múlt században emelt Fogadalmi templom. A francia gótika szerint kidolgozott homlokzat egész szélességében vonuló keskeny oszlopcsarnok baldachinjai alatt a Duna-monarchia 45 milliós népközösség védőszentjei. A 9. helyen áll Szent István királynak, a 16-on Szent Lászlónak, Erdély védőszentjének szobra; a szentély külső falán épített bejáró baloldalán pedig Boldog Gizelláé. – Az utolsó világháború csaknem teljesen megsemmisítette a valamikor díszes 78 üvegtáblát. A jobb oldali torony alatt volt látható a Monarchia népeinek megtérését ábrázoló kép: a nagy alsó mezőben szerepelt Vajk, a későbbi Szent István király megkeresztelése. A legdíszesebb festményt Haynald Lajos kalocsai érsek állíttatta. Az ablak közepén, trónja előtt állt – bizánci szabású ruhában – Szent István, amint a jobbról térdelő Asztrik érsek kezéből átveszi a Rómából hozott királyi koronát. Az üvegfestmény felső részén nemzeti szentjeink: Szent Adalbert és Gellért, Szent Imre és László, valamint Boldog Gizella és Szent Erzsébet. – A templom főoltára köré épült ún. kápolna-koszorú falfestményei között figyelmet érdemel a Mariabrunn kegyhelyre utaló kép.

Boldog Gizella bécsi tartózkodásával függ össze, aki férje halála után, útban Passau felé, Mariabrunnban (ma Bécs XIV. ker.) pihent meg. Séta közben kísérei az egyik forrás mélyén Mária szobrot fedeztek fel.

Kiemelték, a királyné kápolnát emeltetett föléje. A szobor később átkerült az ágostonrendiek templomába, amelyet III. Ferdinánd császár és magyar király építtetett újjá. A főoltárt díszítő 140 cm magas szobor szakszerű helyreállítása 1975-ben történt. A templomtéren áll a történelmi jelentőségű kút, a kegyszobor kicsinyített másával, s a következő felírással (németül): Ebben a kútban találta meg 1042-ben Gizella királyné Miasszonyunk szobrát, amelyet most a főoltáron tisztelnek; 1490-ben Maximilian, Ausztria nagyhercege.

A bécsi Történelmi Múzeum 1985-ben rendezett kiállításán volt látható Szent Erzsébet alamizsnaosztó, 1730-ból való képe. Eredetileg a Bécs-Dornbach városrész templomának szószékét díszítette. Ugyanonnét származott Szent Istvánnak, 1780-ból keltezett 90x50 cm-es későbarokk ábrázolása.

A Pázmány Péter alapítására visszamenő Pazmaneum papnevelő-intézetben szemlélhetjük Szent István király és a magyar szentek együttes tiszteletének újkori kifejezését. A hatalmas oltárképet Antalffy Erzsébet festette, két munkatársával: Széchenyi Emíliaval és Széchenyi Jenővel. A kisebb, de dekoratív felső rész ábrázolja szentjeinket, amint a trónuson ülő és Gyermekeit tartó Magyarok Nagyasszonya körül térdelnek.

A Steindlgasse 6. számú barokk épület (Bécs I. kerület) lépcsőházában nagyméretű olajfestmény ábrázolja Szent Királyunkat. A háttérben reneszánsz palota látszik. Ismeretlen festő műve a 18. századból. Annak emlékeit őrzi, hogy Albert magyar király (1437-1439) özvegye, Erzsébet utószülött fia, V. László királyá koronázását akarta biztosítani, s ezért udvarhölgyével, Kottaner Jánosnéval ellopatta a szent koronát. A vánkossa rejtett kincssel 1440. febr. 21-én, a befagyott Dunán, életveszélyes kalandok után érkezett Komáromba, majd – a már megkoronázott csecsemővel – Bécsbe. Itt ajándékozta udvarhölgyének a fenti házat.

A Szent Király bécsi emlékei közé kell sorolnunk azokat a műkinceseket is, amelyek – a hagyomány szerint – valamikor tulajdonát képezték. Az udvari kincstár egyházi részlegének kiállítási anyagához tartozik Szent István erszénye és házisapkája. Ugyanis mindkét tárgy egykor a kapucinus atyák temploma alatti kriptával kapcsolatos kincstár tulajdona volt. A Szent István erszényének tartott tárgy XI-XII. századbéli bolgár munka, amely a bizánci hímzőművészet hatását viseli. A sötétpiros selyemből készült sapka pedig a XI. századból, illetve tartója a XIV-ből származik. – Az udvari kincstár világi részlegében látható a Szent István lovagrend díszruhája. Ezt a lovagrendet 1764-ben alapította Mária Terézia. – A bécsi Művészettörténelmi Múzeumban pedig Szent István ezüst pénzeiből találunk néhányat. Sógóranak, II. Henrik császárnak régensburgi pénzei szolgálták mintául. Az egyik érme előlapján egyszerű kereszt van, körülötte a felírás: Stephanus Rex (István király); a hátlapon pedig: Civitas regia (Királyi város).

A legjelentősebb ausztriai búcsújáráshely, Máriazell számos magyar emlékekkel büszkélkedhet. Az 1157-ben, a bencésektől épített zarándokkápolnát Nagy Lajos királyunk bővítette nagyméretű gótikus templommá. A barokk átalakítás során hozzáépített magyar kápolnákat főúri családaink adományozták. Szent László és Szent Imre kápolnája mellett nem hiányozhatott Szent Istváné, amelyet, 1662-ben, gr. Nádasdy Ferenc országbíró és neje, Esterházy Julianna építtettek. A Szent Imre kápolna otlárképe felett is láthatjuk Szent István márványszobrát. – A kincstárban helyezték el azt a díszes, Szent István képét viselő miseruhát, amelyet 1858-ban ajándékozott a bazilikának Erzsébet királyné.

Az innsbrucki Hofkirchében (1563) van I. Miksa császár síremléke, amelyet 28 ősenek és rokonának nagyméretű szobra övez. A templomból nyíló, ún. ezüst-kápolna orgonakarzatának mellvédjén 23 kisebb szobor áll; a második ábrázolja Szent Istvánt, pompás brokát ruhában. 1508 és 1528 között öntötték, Jörg Kölberer és Stefan Godl tervei szerint. – A nemzetközi papnevelő intézet, Canisianum újbarokk kápolnájában látható Szent István király, amint országát felajánlja a Gyermekeit tartó Magyarok Nagyasszonyának. Az üvegfestményt Dr. Várkonyi Fidél cisztercita teológiai tanár adományaként 1911-ben helyezték el a kápolnában.

Cser-Palkovits István

LEVELESLÁDÁNKBÓL

Reklamálás – hibajavítás

Kissé szomorúan küszködöm gondolataimmal. Végre mégis arra az elhatározásra jutottam, hogy főtisztelendő atyához fordulok problémámmal. Évek óta rendszeresen kapom a Szolgálat sokat nyújtó számaint. Volt, amikor kicsit késett, de mégis csak megkaptam. De ez évben még semmi sem jött. (A levelet április 24-én keltezte olvasónk. – Szerk.) Ugyanez a helyzet egyik ismerősömnél és plébános atyánknál is. Az ő tanácsára írok: mi történt, miért nem érkezett hozzánk a Szolgálat?

Húsvét után számos levelet kaptunk hasonló tartalommal. Részben jól esett az aggódó sürgetés, a lap hiánya. Másrészt elnézést kérünk a késésért. Számítógépes szedésre tértünk át. Meg kellett fizetnünk a "tandíjat". 78. számunk már a szokásos időben jelent meg, de a 93. oldalon becsúszott egy vaskos hiba. Az első bekezdés megismétli a 83. oldal utolsó sorait. Ehelyett a "Kövek az oltáron" című elmélkedés vége a 93. oldalon helyesen a következő:

"A rózsza új élet kezdetét jelzi – mondotta az egyik. Ezután sok rózsát akarunk mi is ajándékozni: mosolyt, egy-egy jó szót, kis gesztusokat. Rózsák nélkül nem élhetünk."

A bűnbánati szertartás után a fiatalok a négyszáz kövecskét egy lemezre ragasztották föl: egy templom körvonalait rajzolták ki. Ismét a megtérés örömét mutatták: A kövekkel nemcsak árthatunk a másiknak; építhetünk velük!